

CELESTIN TOMIĆ, PRAPOVIJEST
SPASENJA. Knjiga postanka glava
1—11. Zagreb 1977, strana 299.

Poslije moje knjige *Biblijska prapovijest* (Post 1—11), u izdanju Kršćanske sadašnjosti, koja je doživjela dva izdanja (prvo izdanje godine 1970. a drugo izdanje 1972), što znači da naše čitateljstvo takve knjige zdušno prima, evo sada knjige Celestina Tomića o istom sadržaju pod naslovom *Prapovijest spasenja* (Post 1—11), u izdanju Provincijalata hrvatskih franjevac konventualaca, Zagreb. Ova knjiga može biti za hrvatsku bibličistiku razlog velikog veselja i jamstvo za uspješno prodiranje Riječi Božje u Božji narod. O prvim poglavljima knjige Postanka (1—11) napisano je u novije vrijeme u svijetu veoma mnogo dobrih djela koja služe za razmišljanje i za poniranje u tajne Božje ljubavi prema čovjeku kao i za ozbiljniji studij biblijske poruke sadržane u tim poglavljima.

Knjiga sadrži predgovor, uvod, tri dijela i zaključak.

U predgovoru pisac pokušava smjestiti svoja razlaganja biblijskih zapisa odnosno drevnog izraelskog pogleda na postanak svijeta i čovječanstva u kontekst današnjeg našeg vremena »vrto-glavih tehničkih dostignuća i uspona znanosti, svemirskih istraživanja i osvajanja...« (str. 9). Iznosi današnju čovjekovu tjeskobu, njegovu sićušnost i ukazuje na svjetlo koje dolazi jedino od Boga spasitelja.

U uvodu pisac razlaže što je to biblijska prapovijest spasenja, kako je došlo do nastanka knjige Postanka i iznosi crkvene smjernice o shvaćanju sadržaja iznesenog u prvim poglavljima knjige Postanka sve kako to običavaju iznositi i drugi pisci koji obrađuju prva poglavlja knjige Postanka (vidi A. Rebić, *Biblijska prapovijest*, str. 13—56). Pisac je istakao da u tumačenju prvih poglavlja knjige Po-

stanka »treba lučiti povijesnu zbilju, istinu spasenja i ruho, odijelo, u koje je sveti pisac tu istinu i događaj zao-djeo — književnu vrstu kojom je izrazio tu stvarnost« (str. 40). Pisac se upušta u diskusiju s nekim uglavnom suvremenim egzegetima, čija imena ipak ne nabraja, koji ta poglavlja shvaćaju kao »etiološko pripovijeda-nje«, a on ih s nekim drugim uglavnom starijim egzegetima smatra pro-ročkim gledanjima u prošlost.

U prvom dijelu (tumačenje Post 1, 1—2, 4a) pisac tumači biblijski izvještaj postanka neba i zemlje, života i čovjeka na zemlji (str. 45—106). Razlaganje počinje pišući o neizmjernosti svemira, o putovanjima čovjekovim u svemir a osobito na mjesec, o smislu svemira, o veličini čovjeka te nastavlja opisujući povijesnu pozadinu opisa i piščevu nakanu. To služi kao uvod. Potom razlaže biblijski tekst i na kraju iznosi neke teološke misli sadržane u Post 1, 1—2, 4a te stavlja taj odlomak u usporedbu s izvanbiblijskim prikazima stvaranja pokazujući kako te biblijske predaje imaju dodirnih točaka s tradicijama ostalih semitskih naroda starog Istoka.

U drugom dijelu (tumačenje Post 2,4b—3,24) pisac razlaže na temelju biblijskog teksta otajstvo milosti i grijeha. Pisac pokazuje kako nam ove biblijske stranice otkrivaju uzrok tragične zbilje u koju je čovjek uronjen svim svojim bićem, ali i utješnu istinu o čovjeku i o njegovu odnosu prema Bogu koji je u čovjekovoj borbi s grijehom na strani čovjeka. Pisac razlaže biblijski tekst redak po redak. Zaključuje razlaganje teksta svojim osvrtom na znanstvena istraživanja o čovjekovu podrijetlu i uspoređuje ih s biblijskim prikazom podrijetla čovjekova. Dodiruje se teme evolucije, monogenizma i poligenizma.

U trećem dijelu (tumačenje Post 4,1—11,26) tumači pisac biblijsku prapovijest čovječanstva. I ovdje pisac postupa po metodi po kojoj je postupao u prethodnim dijelovima. Pokazuje kako je ta biblijska prapovijest tužna povijest grijeha ali i radosna i nadom ispunjena povijest Božje ljubavi i Božjeg spasavanja. Ističe kako to ipak nije »kronika prvih ljudskih obitelji niti povijest ili teologija kulture i civilizacije, ljudskog napretka i tehnike« (str. 189). Tumači tekst po poglavljima knjige Postanka. Pokazuje na temelju samog teksta »kako zavist među braćom dovodi do bratoubojstva (Post 4,5—8), društvena sigurnost i tehnički napredak dovodi do množenstva i okrutnosti koja ne poznaje granica (4,23s). Kad pravednost postaje iznimka u potrošačkom društvu, dolazi kazna općeg potopa (6,5—12). I konačno grijeh dosiže svoj vrhunac u kolektivnoj pobuni ljudi zemaljskog grada gradnjom kule i izazovom Bogu. Čovjek tako sve dublje pada, otuđuje se od Boga i brata čovjeka... Pomoć mu može doći samo odozgor. Kad upozna svoj grijeh i potrebu spasenja tada u čovjeku zasja milost Božja i njegova stvaralačka ljubav« (str. 280).

Ovaj biblijski komentar želi biti, kako sam autor u predgovoru ističe (str. 15), samo pomagalo da nam čitanje prvih poglavlja knjige Postanka bude plodonosno i spasonosno, a ne želi nadomjestiti čitanje biblijskog teksta i razmatranje o njemu.

Čestitati valja piscu koji je svojim razmatranjima pomogao čitaču uspješnije razmatrati nad prvim stranicama Biblije.

Adalbert REBIĆ

HEINRICH SCHLIER, DER RÖMERBRIEF. Herders Theologischer Kommentar zum NT, Band VI, Herder Verlag, Freiburg — Basel — Wien 1977, stranica XX+456, cijena 98,—DM.

U nizu HThKNT konačno je izišao dugo očekivani i željeni komentar poslanice Rimljanima iz ruku vještog egzegete Heinricha Schliera. Njega nazivaju »karizmatikom teološkog razmišljanja«. On je poznat već po komentarima poslanice Efežanima i poslanice Galaćanima. Ti su ga komentari proslavili i svrstali među najveće žive egzete svijeta. Poslanica Rimljanima spada među najteže no-

vozvjetne tekstove. Ona je bremeni-ta teološkim sadržajem a odlikuje se i svojevrsnim stilom i oblikom. Mnogi egzegete okušali su se kao egzegete upravo na toj poslanici.

Schlier pokušava tumačiti što je dublje moguće redak po redak poslanicu Rimljanima. Pri tom ulazi i ponire u dubine dinamičkog Pavlovog razmišljanja. Tekst razlaže na temelju grčkog izvornika. Zato čitalac komentara treba kako-tako poznavati grčki jezik. Istina, pisac stalno prevodi grčke riječi i rečenice ali ako netko ne zna grčki ne može dokučiti ono bogatstvo Pavlova razmišljanja koje je sadržano u tim tako bremenitim grčkim rečenicama i riječima. Schlier je tom komentaru posvetio mnogo godina rada. Svladao je bogatu literaturu o poslanici Rimljanima. Ulazi u raspravu ne samo sa starijim grčkim spisima koji su mogli imati utjecaj na Pavlov jezik i na Pavlove izreke nego i sa suvremenim komentatorima Rim. Tu pokazuje kako savršeno vlada ne samo tekстом Rim nego i literaturom koja je o Rim napisana sve od srednjeg vijeka pa na ovamo. Tako je taj komentar bez sumnje kruna teološkog stvaranja tog neumornog egzegete.

Još je jedna odlika Schlierova komentara Rim. Schlier ne podliježe u svom komentaru utjecaju ni jedne škole. On zna samo za izvorni Pavlov tekst i njega tumači onako kako ga sili sam tekst i njegovo poznavanje Pavlove misli i svijeta u kojem je Pavao živio.

Studiozno čitanje tog komentara uvodi nas u bogati svijet Pavlove teologije i otvara nam široke vidike njegova teološkog poimanja. Zato je taj komentar nužno potreban svakome koji se bavi teologijom.

A. REBIĆ

ANTON SCHRETTLE, THEMA BEFREIUNG — ERLÖSUNG IN DEN GRÜDERFAHRUNGEN. Herder Verlag, Wien — Freiburg — Basel 1976, strana 166, DM 28,50.

Riječ »oslobođenje« spada među središnje kršćanske pojmove. Ipak se na području teologije o njemu do danas malo raspravljalo. U novije vrijeme o tom pojmu ima sve više teoloških studija tako te se danas već govori o posebnoj »teologiji oslobođenja«